

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 2

Суми
Сумський державний університет
2020

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20190221> (дата звернення: 07.04.2020).
2. Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України): Закон України від 3 вересня 2019 р. № 27-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-20> (дата звернення: 07.04.2020).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою приведення у відповідність із Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України»: Закон України від 18 грудня 2019 р. № 388-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-20> (дата звернення: 07.04.2020).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 02.04.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 07.04.2020).
5. Алексєєв С. Рішення про притягнення народних депутатів до кримінальної відповідальності має ухвалювати Верховний Суд. Прямий: веб-сайт. URL: <https://prm.ua/rishennya-pro-prityagnennya-narodnih-deputativ-do-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-maye-uhvalyuvati-verhovniy-sud-alyeksyeyev/> (дата звернення: 07.04.2020).

СПІВВІДНОШЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Філоненко С. С.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О. В.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Конституція України закріплює положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю, а утвердження прав людини – головний обов'язок держави, що в свою чергу вимагає від уповноважених державних органів відповідального ставлення до реалізації поставлених перед ними завдань [1].

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) у своїх положеннях продовжує ідеї правової, соціальної та демократичної держави й закріплює норму про те, що охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального

провадження є завданням кримінального процесу [2].

Важливо розуміти, що саме вибір правильного процесуального способу доказування вини особи лежить в основі успішного розслідування та розкриття злочину, а також безпосередньо впливає на дотримання основоположних прав людини.

Запровадження у 2012 році нового інституту негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) стало початком наукової дискусії та нових досліджень, в основу яких було покладено тезу про обґрунтованість та проблематику НСРД.

З огляду на внесені до КПК України зміни, що мали своє відображення й в положеннях Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі ЗУ «Про ОРД»), відтепер слідчий наділений новими повноваженнями, які раніше були віднесені до повноважень оперативних співробітників. Це стало приводом відсутності єдиного розуміння правової природи НСРД.

Науковці по-різному розглядають зміст НСРД, а наука кримінального процесуального права не має достатньої теоретичної та правової основи даного інституту, а тому виникають суперечки щодо юридичної природи та сутності НСРД.

Розглядаючи різні позиції вчених –процесуалістів, ми звернули увагу на позицію В.І. Василичука та А.М. Калюка, які у своїх наукових дослідженнях зазначили, що запровадження негласних слідчих (розшукових) дій означає поєднання кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності, що є недоцільним з огляду відмінностей основних принципів провадження у кримінальному судочинстві (гласність, рівність учасників провадження тощо) та оперативно-розшукової діяльності (конфіденційність, конспіративність, поєднання гласних та негласних оперативно-розшукових заходів), повноважень суб'єктів зазначених видів діяльності, правових наслідків результатів діяльності тощо [3, с. 57-58].

Досліджуючи дану тематику, ми приділили увагу до підходу, висуненого М. А. Погорецьким, який також з негативними зауваженнями розглянув нововведений інститут та наголосив на проблемі, яка виникла із внесенням до кримінально-процесуального законодавства України положень щодо НСРД. У зв'язку з ліквідацією оперативно-розшукового супроводження кримінального судочинства можливість підозрюваних, обвинувачених та зацікавлених осіб вчиняти дії проти органів досудового розслідування та суду у формі впливу на свідків та потерпілих шляхом погроз підвищилася [4, с. 272-273].

Як стверджують В. О. Черков та О. М. Чистолінов, «навіть такий стислий, майже на слух, аналіз ознак запропонованих негласних слідчих (розшукових) дій дозволяє дійти висновку про їх практично повну тотожність з оперативно-розшуковими заходами, які

здійснюються уповноваженими оперативними підрозділами. Основна та майже єдина відмінність полягає в суб'єкті – слідчий або оперативний підрозділ, та, відповідно, це слідча дія або оперативно-розшуковий захід» [5].

Аналізуючи положення КПК України та ЗУ «Про ОРД» ми прийшли до наступних спільних ознак НСРД та ОРЗ:

1. НСРД та ОРЗ здійснюються лише у тих випадках, коли відомості про злочин чи особу, пов'язану з ним, неможливо тримати і інший спосіб. Справді, дане твердження підтверджує спільність ОРЗ та НСРД, адже вони проводяться у виняткових випадках, які прямо передбачені законодавством.

2. НСРД та ОРЗ здійснюються лише при умові дотримання принципів таємності, секретності, тобто всі дії працівників оперативних підрозділів та слідчих мають характеризуватися їх основною ознакою – негласністю.

3. У процесі здійснення НСРД та ОРЗ використовуються подібні пізнавальні заходи, методи та прийоми одержання необхідної інформації, яка в подальшому відіграє важливе значення для правильного та неупередженого вирішення справи.

4. НСРД та ОРЗ здійснюються в однакові строки. Так, відповідно до ч.5 ст. 246 КПК України максимальний строк проведення НСРД у кримінальному провадженні становить 18 місяців [2]. Відповідно до ч.3 ст. 9-1 ЗУ «Про ОРД» максимальний строк проведення ОРЗ становить також 18 місяців [6].

Як і більшість науковців, ми також дотримуємося позиції, що НСРД є новою правовою категорією, адже не дивлячись на те, що вони мають спільні ознаки з ОРЗ, вони не є ідентичними з ними.

У своїх роботах А. О. Полтавський зазначає, що «оперативно-розшукова діяльність ніколи не була процесуальною діяльністю, а відповідно до цього отриману за її допомогою інформацію, наприклад щодо особи, причетної до вчинення злочину, необхідно було «легалізувати» в порядку, визначеному діючим на той час кримінально-процесуальним законом» [7, с. 108].

У ході дослідження НСРД та ОРЗ ми виокремили основні їх відмінності, а саме:

1. Різне нормативно-правове регулювання, адже КПК України, Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» закріплює положення щодо регулювання НСРД, а ЗУ «Про ОРД» - ОРЗ.

2. НСРД та ОРЗ мають відмінні мету та завдання. Так, відповідно до ст. 1 ЗУ «Про ОРД» метою ОРД є припинення правопорушень та забезпечення інтересів кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і

держави [6]. В свою чергу, метою НСРД є встановлення наявності чи відсутності фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження. Завдання ОРЗ визначається через завдання ОРД, а саме пошук та фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підкривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій [6]. В свою чергу, завданням НСРД є отримання, збирання доказів або(та) їх перевірка [5].

3. НСРД та ОРЗ здійснюються різними суб'єктами кримінального провадження. Так, ОРЗ проводяться уповноваженими оперативними підрозділами, а НСРД мають більший суб'єктний склад, адже можуть проводитися слідчим, прокурором, уповноваженим оперативним підрозділом за дорученням слідчого, прокурора.

4. Підстави проведення НСРД та ОРЗ. З внесенням змін до КПК України про підстави НСРД, було змінено перелік підстав ОРЗ. Юридичною підставою ОРЗ є оперативно-розшукова справа, а НСРД – постанова прокурора або ухвала слідчого судді. Фактичною підставою НСРД є неможливість отримати відомості про злочин та сообу, яка його вчинила, в інший спосіб.

5. Момент виникнення у оперативних співробітників права на проведення НСРД та ОРЗ. Так, відповідно до ст. 8 ЗУ «Про ОРД» право самостійно проводити ОРЗ надано лише щодо злочинів, що готуються [6]. У свою чергу, право проводити НСРД виникає у тому випадку, якщо злочин вчинено й інформацію про нього внесено до ЄРДР і лише за дорученням слідчого або прокурора [2].

Як бачимо, КПК України 2012 року об'єднав ОРД і досудове розслідування. Ми вважаємо, що позитивним у ньому аспекті є те, що з чотирьох самостійних проваджень було виокремлено одне – досудове розслідування, яке включило в себе всі раніше існуючі.

Враховуючи вищенаведене, можемо зробити висновок, що НСРД та ОРЗ мають як спільні, так і відмінні риси. Важливо розуміти, що НСРД не є тотожними ОРЗ, а мають власну правову природу та особливості проведення. Чітке розмежування даних правових категорій дає можливість їх правильного та ефективного застосування, а також виконання завдань кримінального судочинства та дотримання прав учасників кримінального процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. №

- 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 06.04.2020).
3. Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України. МВС України. НАВС. Каф-ра кримінального процесу. Каф-ра ОРД. 2011 р., 167 с.
4. Погорецький М. А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 270–276.
5. Черков В. О., Чистолінов О. М. До питання про співвідношення оперативно-розшукової діяльності й негласних слідчих (розшукових) дій за проектом нового КПК України. С. 159 – 162. URL: <http://www.corp-lguvd.lg.ua/d120106> (дата звернення: 06.04.2020).
6. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 06.04.2020).
7. Полтавський А. О. Проблемні питання правової регламентації функціонування системи криміналістичної реєстрації Кримінальним процесуальним кодексом України: шляхи удосконалення. *Криміналістична та судова експертиза. Міжвідомчий науково-методичний збірник*. 2014. Вип. 59. С. 107–114.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Таранченко А. О.

Студенка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Ільченко О. В.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Відбувається постійне реформування системи прокуратури зумовлене пошуком способів та шляхів удосконалення устрою, методів та засобів здійснення функцій органів прокуратури, а також орієнтацією на Європейський Союз та посиленням інтересом з боку європейських структур до діяльності прокуратури.

За часи незалежності України чинний Закон України «Про прокуратуру» неодноразово змінювався, щонайменше тридцять законів про внесення змін до нього було прийнято. Причини внесення змін були різноманітними, зокрема: прийняття нових норм що регулюють процесуальну діяльність правоохоронних та судових органів. Разом з тим постійно змінювались галузеві накази Генерального прокурора України, щодо